Edebiyat DÜNYASI

EDEBİYAT ★ SANAT ★ FİKİR ★ AKTÜALİTE

SAYI: 15 — 15 ŞUBAT 1949 — Her ayın 15 inde İstanbul'da çıkar — FİYATI: 25 KURUŞ

Köy Enstitüleri İçin

Köy Enstitüleri Kanununun kabul tarhiinin 17 Nisan olduğunu düşünerek Köy Enstitülerine ayıracağımız Sayıyı 15 Nisana bırakıyoruz.

Geçen sayıda 15 Mart sayımızı Köy Enstitülerine ayıracağımızı yazmıştık. Bu duyurmamıza okuyucularızın gösterdikleri yakın ilgi ve duyguyu görmekle sevinçliyiz. Daha şimdiden 40-50 okuyucumuzdan kararımızı alkışlayan mektuplar, yazılar, resimler almış bulunuyoruz. Ayrıca bir çok aydınlarımız da o sayımız için yazı göndermeği istiyorlar. Onlardan dileğimiz yazılarının mümkünse 300-350 kalimeyi geçmemesi. Çünkü Köy Enstitüleri konusunda dokunulacak öyle çok nokta, ve yazılacak öyle çoy var ki; [illegible] geldiğince az sözle çok şey [illegible]aktan başka yol yok bu sekiz sayfa içersinde.

Edebiyat Dünyası

Yalnız bir arkadaşımız «Neden Köy Enstitülerine böyle bir sayı ayırdığımızı» öğrenmek istedi. Ona geçen sayıda yazdığımız bir cümleyi aynen tekrarladık:

— Çünkü Köy Enstitüleri memleket kalkınmasında en önemli ödevi yüklenmiş durumdadırlar da ondan

— Peki ama bu tehlikeli bir konu değil mi? Siz de biliyor... Sözünü kestik:

— Aksine, dedik, bir tehlikesi olmadığını belirtmek için böyle bir sayı ayırıyoruz. Köy Enstitüleri'nin tertemiz kar gibi beyaz yürekli insanlar yetiştirdiğini tanıtlayacağız (ispat edeceğiz).

★

Köy Enstitüleri Kanunu'nun kabul tarihinin 17 Nisan olduğunu samimi bir dille hatırlatan bir çok okuyucularımız bize Enstitü sayısını 15 Nisana bırakmamızı yazdılar. Gerçekten öyle devinmemizin (hareketimizin) daha uygun ve daha verimli olacağını düşünerek, Köy Enstitüleri sayısını 15 Nisan'a bıraktığımızı okuyucularımıza duyuruyoruz.

OUTAMARO — Avabi Balıkçıları —

Yukarıda modern Japon Resmine ait bir tablo görüyorsunuz. Gelecek sayımızda «Modern Japon Estampcıları» konusunda ilgi veren bir yazı bulacaksınız.

Prf. S. K. Yetkin ile bir konuşma

Konuşan:

Fahir Onger

Yazları İstanbula gelirdi. Kendisiyle, İstanbul'un çok sevdiği bir yerinde: Boğaziçinde, yaz sıcaklarını sıkıntısız geçirmek maksadıyla kiraladığı bir yalıda tanışmıştık. Bu konuşmayı o yalıda değil de ertesi yıl Erenköy'de tuttuğu yeni bir köşkün bahçesinde yaptık. Üstat şezlongunu bir çamın altına çekmişti. Çamın gölgesi yüzünü ve dizlerini kaplıyordu. Banliyo trenleri gelip geçerken yarı kapanık gözleriyle vagonların akıp gidişini takip ediyor, sonra yanıbaşında bir iskemleye çökmüş Oktay Akbal'a Fransız aktüalitesini soruyordu. Selahaddin Batu tesadüfen oradaydı. Hiç bir zaman öne geçmek istemiyen bir insan halile konuştuğu için orada mevcut olduğunu ancak Suut Kemal Yetkin'in ara sıra yüzünü o tarafa çevirmesinden anlıyorduk. Salah Birsel cüssesiyle mütenasip olmıyan bir iskemle üzerinde ağırlığını denkleştirmekle meşguldü. Behçet Necatigil ve Özdemir Asaf konuşmaları sessizce takip ediyorlardı. Ve ancak profesörün ikram ettiği çayı içtikten sonradır ki yazın sıcak günlerinde olduğumuzu duymıya başladık. Hepimizin yüzü Suut Kemal Yetkin'e dönüktü. Yavaş sesle fakat uzun yıllar çalışmış olmanın verdiği bir itimatla gülümsiyerek konuşuyordu. Fransızca kelimeleri Türk aksanıy'la söylüyor, mesela «modern» demiyor, «moderin» diyordu. Böyle telaffuz etmekten hoşlandığını hissediyorduk. Konuşurken ne Milletvekili idi, ne de profesördü... Sadece aydın bir adamdı, o kadar...

İlkin biyografisini yazmak istediğimi söylüyorum. Bunu lüzumsuz buluyor. Etraftakilerin gayretiyle-bilhassa dostu Selahattin Batu'nun yardımıyla-istemeye istemeye pek az şey anlatıyor. Ancak hatıraları canlandığı esnada Yahya Kemal, Şekip Tunç, Peyami Safa, Sabahattin Eyüboğlu, Falih Rıfkı Atay ve Ahmed Hamdiden bahsediyor. Buna rağmen yine elimdeki biyografi notları tam değildir.

Sonra iş arkadaşlarıma düştü. Mülakat sorularına cevap vermesini rica ettiler. Nezaketle kabul etti.

Mülakat şu soru ile başlıyordu:

1 — Estetik ve Sanat tarihi profesörlüğüne Milletvekilliğini tercih etmiş olmanız, siyaset alanında memlekete daha faydalı olacağınız düşüncesinden mi ileri gelmiştir?

— Milletvekili olmam ve sanat tarihi sahasındaki çalışmama mani olamıyacağına kanaat getirdiğim için Milletvekili bulunmaktayım. Milletvekilliğine seçildiğim 1943 senesindenberi bu alandaki çalışmalarıma bir an ara vermiş değilim. (Profesörlükten Milletvekilliğine geçtikten sonra sanat tarihi ve estetik kürsüsünün boş kaldığını biliyordum. Demek ki profesör bu konuda yalnız şahsi çalışmalarını göz önünde tutuyordu. Bu noktayı tesbit ettikten sonra Milletvekili olarak ne gibi işler yaptığını anlamak lazım geliyordu. **Sordum ki:**

2 — Bir fikir adamı için siyaset, umumiyetle fikirlerine hayat kazandırmak onları tatbikat sahasına çıkarmak için çok geniş bir imkandır. Bunu fikir

(Devamı 2 inci sayfada)

KAYBETTİĞİM..

Baş döndüren bir hızla geçiyor günlerim
Saadet gibi geçiyor rüzgâr gibi;
Gücüm yetmiyor ki koşayım ardından
Hükmüm geçmiyorki «dur!» deyim:
— Dur gitme elimden fakir gençliğim....

Islat beni yağmur yıka içimi arıt.
Al beni benden götür hüznümü, dağıt;
Serin serin es ılgıt ılgıt
Neş'emi getir rüzgâr!... Neş'emi
Kaybettiğim. ......

Hasan ŞİMŞEK

27 Şubat 1949
CEMAL NADİR'in ikinci ölüm yıldönümü münasebetiyle :

PANSİYON SAHİBİ:
— Ya tablolarınızı ortadan kaldırın, ya evimden çıkın! Çocuklarım sakatlanacak.

Sekizinci Sayfada **Fakir Baykurt'u** Tanıtıyoruz, Okuyunuz !

Öteki Dünya Şairlerinden Mektup

Bu şiir genç yaşta ölen bütün şairlere ithaf edildi.

Biz öldük;
Yarıda kaldı mısralarımız
sevgilerimz yarıda kaldı
Ha bu ki daha yiyecek ekmeğimiz
İçecek suyumuz
Tadını çıkaracak günlerimiz vardı.

Burası ötek idünya;
Sizin dünyanıza benzemiyor
Konuştuğunu duyaramıyor insan
Sadece rüya görüyor;

Çiçeği burnunda genç şairlerdik
Şiirlerimiz tanıştırdı bizi
Kimimiz aşka,
Kimimiz geçim derdine şiir söyledik
Göz açıp kapamadan
Neylesin ölüverdik.

Sağında yatan Ben Rüştüyümdiyor;
«Şiirlerimi geri verin benim»
Yanında Muzaffer; yanında Erol
Ve ben Cetin Tezcan;
Arkada kaldı gözlerim
Anama; babama; kardeşlerime;
Bebekteki sevgilime selâm ederim.

Derken konuşuyoruz bir ağızdan:
Azad olsun şiirlerimiz
Sevgilerimiz yarıda kaldı
Biz öteki dünya şairlerinden
Siz'ere kucak kucak selâm olsun

M. ÇETİN TEZCAN

Yurdumu Ayaz Kavurur

Şimdi oralarda kapı'ar sımsıkı kapanmıştır
Bir köyden bir köye kuş olsun uçayım demez
Sıla için yâr için artık bekârlar türkü söylemez
Şimdi duman dumana tezek ocakları yanmıştır.

Şimdi oralarda buz gibi rüzgârlar eser
Bembeyaz şoselardır uzayan kıvrıla kıvrıla
Yolcular ah o yolcular dürü'ü yorganlarıyla
Ne geldikleri yer be'li ne gittikleri; rüzgârlara benzerler.

Şimdi oralarda dağ taş efkâr içindedir efkâr
Su'lar kabarmayı düşünür kötülük için değil
Ve toprak katılaşır sapana şan olsun diye değil
Efkâr içindedir nuryüz'eri öpülesi insanlar.

Şimdi dertli yurdumun derdi derman tanımaz
Derman tanımaz bir sızıya ığıl ığıl canevim
Amanın bir merhem bulun süreyim sürüneyim
Şimdi yurdumun yaralarını kavurur durur ayaz.

Adnan BULAK

Ankara Kalesi

Ankara kalesini duman bürümüş
Yarim der ki vazgeç gitme askere
Ağaçların yaprakları dökülmüş
Bir gemi batmış fırtınadan karadenizde
Tayfalardan hiç bir haber çıkmamış.
Ocak başı güzel olur kış günü
Kestaneyi kavurursun tavada
Yarim der ki cephelerde soğuk var
İnsan boyukar kar yığılmış dağlara
Sen gidersen benağlarım. anan ağlar
Gayrisi ya'an ağlar.
Ankara ka'esinin burcunda
Bir güvercin do'anır
Ay yıldızlı bayrağıma bir türkü söyler
Vagon vagon asker taşır trenler
Memleket türküleri söylenir
Raylar daralır; raylar genişler
Geride ağ'arsa anan ağlar
Gayrisi yalan ağlar.

FEDA OĞUZ TÖRELİ

Hayal Ettiğim

Seni karşı'ayanlar arasında ben de vardım;
Beni tanımazsın.
İniyordum trenden.
Ben sigaramı yakıyırdum.
Nolduysa o zaman oldu.
Nolduysa yaman o'du.
Karşı ki mektep gülüyormu ne?
Burası balık kokan sokak değil mi?
Ayrav bütün insanları öpesim geliyor.
Bu huzur içinde olan benmiyim?
Ne tezde su vokuşu cıktım!
Bu otomobil beni ezebilirdi:
Niye acele ediyor insanlar?
Yine ya'nız olan benim.
Sen varsında güzel bu şehirceğiz.
Yoksa düya küçücük anam.

İ. MUZAFFER ESİN

Hikâye :

D

Bu meyve için severim de, sevmem de deyemem. Korkarım yalnız. Ağacından mı düştüm? Hayır. Zaten çıkamam ağaca. Nedense dut deyince istemeden birine fenalık yapacakmışım gibi gelir bana. Ömrümde hiç kimseye zararım da dokunmadı.

Hacı Hilmi efendiyi kasabaya geldikten bir ay sonra tanımıştım. «Zengindir, tanışırsan iyi edersin.» dediler. Bana neydi zenginliğinden; tanışınca parası cüzdanımı ben taşıyacak değildim ya. Fakat tesadüf bizi tanıştırdı.

Bakkal Osman efendinin dükkânının önüde oturuyordu. Bembeyaz sakalı, gülüyor sanılan gözleri vardı. Karşısındakiler daha tertibli, daha terbiyeli oturuyorlardı. Neden diye düşünmedim bile «Efendiağa» idi o; Onlarsa esnaf. Bir kaç evi, bir iki bahçesi, kocaman bir çiftliği vardı. Böyle bir adamın karşısında elbette düzgün oturmak icabederdi. Osman efendiden bir «Yenice» istemiştim. sigara paketini uzatırken beni hacı Hilmi beye göstererek,

— Beyfendi yeni tapu memurumuz dedi. Bu ani takdim karşısında gülümsemek icab etti. Bir kere için konuşulacak kimselere takdim edilmekten hiç hoşlanmam. Fakat ne yaparsınız. Osman efendi bu sefer gözleri ile sanki onu işaret ederek:

— Hacı Hilmi bey dedi. Sadece gülümsememenin yetmeyeceğini düşünerek «Müşerref oldum efendim.» diyerek sıkmak için elimi uzattım. Kim bilir belki de o öpeceğimi sanmıştı. Çünkü elini biraz yüksekten uzatmıştı. Ne olursa olsun huyunu bilmediğim kimselerin elini öpmemeğe karar vermiştim. Bazı kimseler tam elini öpmeğe teşebbüs ettiğiniz zaman müsaade etmiyormuş gibi elini aşağı bastırıverir.

O beni şöyle baştan aşağı süzdü;

— Yeni mi geldiniz bey oğlum dedi.

— Bir ay kadar oluyor efendim dedim. Osman efendi altıma bir sandalye sürmüştü. Adeta zorla oturtuluyordum. Bir an evvel kaçabilsem diyordum kendi kendime.

Hacı Hilmi bey devam ediyordu:

— Nasıl buldunuz kasabamızı? Küçük olmasına küçüktür amma şirindir memleketimiz. Değilmi Osman efendi? Büyük şehirler gördüğünüz için canınız sıkılacaktır belki. Ne yapalım her yerin kendisine göre bir güzelliği vardır. Alışırsınız.

Hacı Hilmi Bey üstüne ... daiyesini attığı toprağın müdafaasını yapmağa çalışıyordu. Fakat onu hakkile beceremiyordu. Böyle mi olmalıydı onu yoktan var eden memleketin müdafaası? Hayır, hayır ben daha güzelini bir kaç gün önce bir çocuğun ağzından dinlemiştim. Nasıl tek, tek memleketinin güzelliklerini, meziyetlerini sayıyordu; meyvelerinden, çiçeklerinden, insanlarından nasıl hayranlık ve coşkunlukla bahsediyordu. Hayır Hacı Hilmi bey seni sevememiştim. Zorlamı?

⁂

Hacı Hilmi beyin dediği gibi alışmıştım günlerimi bir nizama sokmuştum. Sabahleyin alelacele yüzümü yıkayıp akşamdan kalan ekmek artıkları ile çayımı içtikten sonra, daireye gitmek üzere oteli terkediyordum. Otel de allah için oteldi ya. Ne ise belki de hükümette çalıştığım için benim odaya diğerlerinden temiz bakılıyordu.

Sonra günlük çalışma. Öğle ve akşam yemeklerinde biraz güçlük çekiyordum. Mecburen temizliğinin derecesini bilmediğim aşevlerinden yiyordum.

Mesai bittikten sonra günün öldürülmesi icab eden tarafı başlıyordu. Oteldeki odama gidip, yatağıma uzansam belki, günlük yorgunluklardan sıyrılmak daha kolay olacaktı. Fakat dört duvar arasında oturmak bana kapalı bir kutuya sokulmak gibi geliyordu. Duvarların sıvası dökük yerlerini de gözlerinin ezberledikten sonra yapacak bir şey kalmazdı artık. Kendi elimde olan bu hapisten kurtulmak için bazan Osman efendinin dükkânı önünde oturur; onnla sağdan soldan konuşurdum. Fakat çok defa başımı alır, kasabanın yanından geçen çaya giderdim. Taşlı çakıllı vâdisi çok genişti. Akan suyu ise ortasında azıcık bir şeydi. Azıcık suya kocaman yatak. Ama böylesi muhakkak daha iyi idi. Onun çağlayıp, çağlayıp taştığı zamanlar' da oluyordu. Bizim de yokmuydu sanki kabımıza sığmak istemediğimiz anlar? Vakıa biz de çırpınırdık çıkabilmek için benliğimizden. Daracık yatağımızda kımıldamak mümkün mü? Böyle akmağa mecbur olmuşuz bir kere.

Kumların, çakıltaşlarının üzerine ayaklarım suya değecekmiş gibi otururdum. Benimle birlikte, düşüncelerim günlük endişelerim de taşların üzerine çöküverirdi sanki. Ellerimle düz olmasına itina ederek taş toplardım. Gözlerim hemen hiç yardım etmezdi. Onlar gurubun kızıllığında bir şeyler arıyormuş gibi beyhude dolaşır dururlardı. Çocukluğumuzda hepimiz çakıltaşı yüzdürdük. Ne yaparsınız ben yine yüzdürüyordum. Garip olmasına garip amma, içinden önce yüzen sonra birden suyun dibine çöken bu taş parçalarının sanki kederlerimden, düşüncelerimden birer parça götürdüklerine inanırdım.

Tam güneş silindiği sırada «Malılar dönerdi. Kara, sarı, kahverengi renk, renk, boy, boy hayvanlar.. Çayı geçerlerdi. Yanıma gelince çarpmalarından sakınarak hepsine ayrı, ayrı bakardım. Gözlerinden bir şeylermi okuyacaksın demeyin. Evet onlar gözleri ile dilleri ile bir şey söyliyemezler. Fakat yürüyüşlerinde insanlarınkine benzer garip bir hal var. Kimi yorgun, omuzlar düşük, adeta düşüverecekmiş gibi yürür, kimi kafası yukarda dimdik, kimi neşeden sıçrıyormuş gibidir. Sonra yanımdan çobanlar geçer; gözleri çöken akşam karanlığı ile kararmış. Arkalarındaki toz bulutu dağıldıktan sonra ben de dönerim.

Şube binasının yanındaki bozuk otomobile her seferinde ilk defa bakıyormuşum gibi dikkat ve hüzünle bakarım. Sonsuz yolların yıprattığı otomobil sessiz haliyle, ağzımı açmadan sorduğum suale cevab verir gibidir. O her gün dağılan parçaları ile adeta vakitsiz gelmiş ölümüne ağlar; Bense en song üneş ışıklarının yanıp söndüğü bu maden harebeside sonumu düşünürüm.

Günlük oyun hırslarını gideremeyen çocuklar zorla eve girerlerdi. Pencereden biri seslenirdi: «Doğan, baban dışarı çıkarsam o topa vuran ayaklarını kırarım diyor». Ah Doğanlar, Orhanlar küçük çocuklar gönlüm halâ sizinledir. Yıllarca evvel ben de evimizin

Muzaffer Hac

ORHON M.

Bu şiiri Türkiyenin tekn
ithaf ediy

Askere yedibuçuk, baş

Yangel kocaoğlan yangel
Burnundan halkaları çıkamam

D ö n g e l !

Yangel kocaoğlan yengel
Postunu yerlere devir
Hamamda sıcaktan bayıl
Marifet göster seyircilere
Hünerlerinle sevil

U T

cıhasanoğlu

yanındaki arsaya bırakılmı otomobil iskeletinde, direksiyonu oynatarak, yerimden kımıldamadan ne memleketler görmüş, ne çaylardan geçmiş, ne uçurumlardan zor kurtarmıştım kendimi. Evet yollarım dümdüz değildi. Tekerir de patlardı. Türlü aksilikler de çıkabilirdi. Hatta o çocuk mecmualarında okuyup resmini gördüğüm türlü vahşi hayvanlarla da karşılaşırdım. Bütün bunlara rağmen ne kadar güzeldi yolum. Şimdi bir yere gidemiyorum artık. Ayaklarım toprağa çakılmış gibi. Yol kenarlarına dikilmiş akasyalara bakıyorum; halim pek te onlardan farklı değil.

Postahane önüne geldiğim zaman müvezzi: «Beyefendi gazeteleriniz...» derdi. Onları nasıl hırsla beklediğimi bilirdi sanki. Büyük puntolu yazıları süratle geçerdim. «İtalya Arnavutluğa asker çıkardı. «Bana neydi devletlerin meselelerinden, Onlar işlerini yine kendileri halletmesini bilirlerdi. Ben küçük şehirlerin küçük adamı bu kadar büyük işlerle uğraşamazdım.» Tarla meselesinden kardeşini boğazladı. Bu başlık daha mühim gelirdi bana. Cemiyeti akvam bir şey yapamamıştı. Peki ya mahkemeler? Hayır insanın cevherindeki şey sökülüp atılamazdı. «Felsefe yapmak yok» diye kendime ihtar ederdim.

Sonra oteldeki odamda gaz lâmbası ışığında, kilometreler aşıp gelen harfler, çoğunu ilk defa gördüğüm resimlerle baş başa kalırdım.

⁂

Dut mevsimi gelmişti. Kasaba içinde sevinilecek bir şeydi bu. Gerçi doğru dürüst istifade edemezlerdi; yine de pekmezlerine, çocuklarının yemesine, kışa kurutmaya yeterdi. Toprak damların üstüne sereler hiç zahmetsiz kuruturlardı.

Bakkal Osman efendi «Yeniçeri» mi paranın üstü ile beraber uzatırken, o ana kadar görmediğim Hacı Hilmi bey:

— Merhaba bey oğlumuz, geleli ne kadar zaman oldu, buyurup bir kahvemizi içmedin. Yo, yo burda olmaz. Bahçeye buyurursunuz bir gün Hem dutlar da oldu.

«Hem dutlar da olmuş». Daha bir müddet konuştuk. Bu gün neye dair olduğunu bile unuttum. Onunla ağzım konuşuyordu. Kafam kendi kendime cevab vermekle meşguldü. Güç belâ sözü «Allahaısmarladık» kelimesi ile bağlayabildum. O yine tekrar etti:

— Dut yemiye muhakkak beklerim.

«Gelirim, gelirim, muhakkak rahatsız ederim.» demiştim. Bir akşam üstü ayaklarımla kafanı ayrı istikametlerde yollarına devam ederlerken «İlâhi beyefendi, çiğneyip geçiyorsunuz» sözü ile evvela kafam sonra ayaklarım durdu. Demek mecburdum. Dut yiyecektim. Eh kadere rızadan başka ne gelir elden? Dönmüş: «Affedersiniz efendim biraz dalgındım da...» diye mazeret beyanında bulunmuştum Sanki ona dut yemeyi borçluydum da. Bahçe kapısından sonra gelişi güzel dikilmiş bir çiçek bahçesinden geçtik. Ne çiçekler yarabbi, ne zevk! Bir aslan ağzı ile bir yıldız çiçeği; Asılzadeliğe özenmiş bir kenar mahalle dilberi ile, sirklerdeki sahte aslan edası ile yanyana... Ya o kaynana... dili denilen nesne. «Nasıl beyefendi, bahçemi beğendiniz mi?» Dönmüş yüzüme bakıyordu. Gülümsemeye, memnun görünmeye çalışarak: «Nasıl beğenmem efendim, mükemmel çiçekler yetiştirmişsiniz. Hele tanzimi». Artık bir sürü cılız ot sürüsünün tek tek isimlerini saymağa, meziyetlerini ortaya dökmeğe çalışıyordu. «Şu çin karanfili yok mu onu geçen sene nüfuscu istemişti amma kıyıp veremedim. Mamafih bu sene bir kök daha yetiştirdim. Arzu buyurursanız takdim edeyim.» Yoo işte bunu eçlemem. Nüfuscudan kıskandığı bir şeyi benden esirgemiyor. Peki ama benim ona bu üstünlüğüm nerden geliyor? Hayır bir defa bahçesine girmiştim. Artık geri dönemezdim ya.

«Buyurun, şöyle buyurun» diyerek asmanın altındaki sandalyeleri gösteriyordu. «İşte kapanı» diyordum kendi kendime. O anlatıyordu bir kaç senedir civar bahçelerden iyi meyve alınmamasına rağmen onun bahçesi iyi meyve veriyormuş. Çok sevdiğim meyvelerden ilk defa nefret ettim. Yemesi bile lezzetini kaybediyordu.

Meyveden iş tarlalara intikal etti. Lâf... Sanki bunları Bu adamın ağzında meyve kelimelerini dinlemeye gelmiştim buraya. «İşte Köseoğulları ile bu tarla yüzünden davalıyız.» deyince işin rengi anlaşıldı. Mesele dut meselesi değildi. Bizi dost olmıya zorlıyan tarla idi. Ben kendimi hiç zorlamadan: «Ne üzülüyorsunuz haklı olduktan sonra mesele kendiliğinden hallolunur.» deyince «Vakıa haklı olmasına haklıyız ama tapu meselesinde eski bir hatanın kurbanı oluyoruz. Fakat sayenizde» demişti. Ben oralı bile olmamıştım. Kahvemizi içerken yıllarca evvelki bir tapu memurunu çekiştirdi durdu.

Ben yine aldırmıyordum. Tabii benim himmet edip bu eski muamelelere bir kere daha bakıvereceğimden gayet emin bir tarzda bahsediyordu. O kadar alakasızdım ki kibarlık olsun diye «Alakadar olurum efendim.» bile dememiştim. Bilmem o da dinlemediğimin farkına varmış mıydı? «Bizim dutlarımız bir yerin dutuna benzemez, buyrun bir tadına bakalım. Dutu dalından yemek iyi olur.» «Amma da iyi olur» dedim içimden. Tahta merdivenle bir sed aşağısına iniliyordu. Önce ben indim. Sevmem merdivenleri. Tökezleyip düşüvereceğim diye korkarım. Şükür Allaha kazasız belâsız inmiştim. Gözlerim yerdeki sümüklüböceğe takıldığı sırada sağır bir gürültü duydum; düşmüştü.

⁂

Bir ay kadar kolu sarılı gezdi. Onu arkasından itmemiştim. Çelme de takmamıştım. Fakat beni ne zaman görse küskün küskün, yahutta öfkeli bir şekilde bakıyordu. Uğura, uğursuzluğa inanmazdım. Yoksa o bende bir uğursuzluk mu buluyordu? Yoksa artık bana rastlayınca işlerinin yolunda gitmeyeceğini mi sanıyordu? Otelin kırık aynasına bir kaç defa dikkatle baktım. Kendi yüzümde başkalarının fenalığını isteyen bir mana göremedim. Ama bilinmezdi ki...

Şimdi yine akşamları derenin kenarında kumlar üzerinde oturup çakıltaşları yüzdürürken bazan şu hep içimdeki şeytanı taşlıyorum. Arada sırada taşları bütün gücümle sularının dibine fırlatıyorum; var olduğuna bir türlü inanamadığım fenalıklarımdan birer parça götürüyorlarmış gibi geliyor bana.

Muzaffer Hacı Hasan OĞLU

ARIBURNU

...il AYICILARINA ...orum.

...şıbozuğa on kuruş

Yangel kocaoğlan
Yeni gelin gibi fırlan
Beylere selâm al
Şarloya benze
Def ça'dıkça yaylan!

Canım ciğerim
ekmek param
Bağlanırın şenliği

Koca Oğlan

Bir de Harpler Olur

Şu yeryüzü ne tuhaftır;
Gökyüzü kadar anlaşılmaz.
Hani uzakyı'dızlar vardır
Sadece göz kırparlar.

Şu dünyanın karanlığına;
Biz insanlar da göz kırparız;
Bir duman; bir duman ki halimiz;
Dert'en; çıra misali yanarız.

Üstelik harpler olur toprak için; petrol için..
Ama ne kalır elimizde?
Kahredesim geliyor; küfredesim geliyor
Şu dünya; şu insalar ne biçim.

Mehmet Ali ERMIS

TÜRKİYE

GELİŞİNDEN BELLİ
GÜRLİYE GÜRLİYE
MEMLEKETLERİN EN GÜZELİ
CANIMIZ, CÂNÂNIMIZ TÜRKİYE.

Bedri GİDER

PİŞMANLIK

Neden tüccar olamadım?
Niye myteahhit değilim?
Niçin serseri'ye çıkmış adım?
Halbuki benim de hayatım
Uzun yıllar okumakla geçmişti.
Yolu başından ters tutmuşum;
Her şeyi alaya almıyacaktım,
Yağmur yağarken cümle alem gibi
Saçak altında durup, ellerim cebimde
Islık çalarak dolaşmıyacaktım,
Ama olan oldu bir kere..
Hepsi boş, hepsi hayal, hepsi palavra
Hayat müsavi para, para, para.
Diyen insanlara artık hak veriyorum.
Tüccar veya müteahhit daha doğrusu
Zengindeğilim diye
Vedaetmek icapetti her şeye.
Hatta sevgiye, sevgiliye..
Ne olurdu yolu başından ters tutmasaydım.
Haydi yolu ters tuttuk
Bari şu gönlümü
O peragöz bakışlarıda
Unutmasaydım.

Ç. ALTAN

Bugün Arjantin — Türkiye ve bazı ufak devletler ikinci cihan savaşından uzak kaldılar. Her tarafta kan gövdeyi götürürken buralarda neşe çiçek gibi tomurcuklanıyordu. Bunu gerek talihe gerekse başta bulunanların siyasetine borçluyuz.

Bu şiiri bana ilham eden «Kurt Grünwalt» adında belki adını yanlış yazıyorum bir Alman mültecisidir..

Kendisi bana bir içkili lokantada «bu iki devlet mesutmuş» diyebildi.. Ağladı.. İnledi.. Bu şiir benim değil, daha çok onundur..

ARJANTİNLİME

Sen cenubun çocuğu.
Ben yakın şarkın.
Sen medar iklimi ile kucak kucağa.
Benim ise şimal rüzgârı kokan gecelim,
«Kongo» gibi sihirli sabahlarım var.
Sen «Buenos Aires» gecelerinin,
Rengi ile baygın.
Kulaklarında kitarların sesi var.
Ben şarkın uhrevi muziği ile mecnun
Sen hürriyete âşık bir vatanın evlâdı,
Ben de aynı davanın mert çocuğu.
Senin içinde cesaret volkan gibi kaynar;
Ben bakışlarımla düşmanı ezerek,
Kudrete maliğim..
Senin kırlarında senyoritalar gibi civelek,
Mor menekşeler var.
Benim ulû dağlarında papatyalar açar,
Neşe, kahkaha senin sokaklarında,
Teneffüs ettiğimiz hava gibi boldur.
Neticei-kelâm Arjantinlim!
Dünyanın hayranlık nazarları bizdedir.
Berrak mavi göklerimizde,
Beyaz kanatlı cici sulh kuşları uçuşuyor.
Değmez mi, değmez mi be kardeşim?
Her güzelliğin üstünde vatanımız.
Var olsun sulh kuşları...

Münir SÖNMEZ

Prof. S. K. Yetkin ile bir konuşma

ler-(?)izin tahakkuku yolunda hiç denediniz mi?

(Maksadım, kültür hayatımızın sanat yönünden Suut Kemal Yetkin elile teşrii bir imkana ulaşmış olduğu için-nasıl bir inkişafa doğru götürülmiye çalışıldığını öğrenmekti. Sanat hayatımızın canlanması yolunda ne gibi kanunlar teklif etmişti?)

Cevap şudur:

— Bir mebus politikaya atıldı mı inandığı fikirlerin tahakkuku için çalışacaktır. Bu da muhtelif şekillerde olur: ya kanun teklif eder, ya teklif edilmiş olan bir kanunu düşüncesine uygun geldiği için kabul eder, ya hut ta encümen egelen bir lahihanın tadilini ister. Ben şahsen mazbata muharriri olarak encümende bulunmaktayım. Bu itibarla bir çok kanunlarda tadilat yapılmasına encümeni imale etmişimdir. Gerek grupta, gerek meclis heyeti umumiyesinde konuşmuşumdur. Bu son demokratik gelişmede elimden geldiği kadar çalışmışımdır.

(Burada yedinci devre milletvekillerinden Selahaddin Batu Meclisteki müşterek çalışmalarını hatırlatarak konuşmayı iki kişinin inhisarından kurtardı. Mülakatı alakayla takip eden dostlarım da size karışarak bu enteresan meseleyi daha ziyade deşmeğe çalıştılar.)

Nazari öğretimden siyasi işe geçen profesör cevabını şöyle tamamladı:

— Anayasayı türkçeleştirme komisyonunda ben de vardım. Şinasi Devrim ve Tahsin Banguoğlu ile beraber çalışıyorduk. Orada artık eskiyen dilin kaldırılması, fakat buna karşılık uydurma bir dilin de kabul edilmemesi için mücadele ettim.

3 — Derslerinizin ve bugüne kadar yayınladığınız eserlerinizin Cumhuriyet nesli üzerinde nasıl bir etkisi olmuştur? Bu tesirin Tiyatro, Şiir, Musiki, Resim'deki belirtileri nelerdir?

— Ders olarak ilk defa sistematik bir sanat tarihi dersi benimle başlamıştır. Benden önce böyle bir ders yoktu. 1933 yılında Üniversitede bu kürsü ilk benimle açılmıştır. Ancak altı ay sonra Mazhar Şevket İpşir'i getirdiler. Doçent ve daha sonra Profesör olarak bu kürsüde bulunduğum müddetçe talebeden son derece alaka gördüm. Ama bu sistematik estetik ve sanat tarihi derslerinin fiili neticelerini görmedim. Zaten derslerden fazla bir şey de beklenemez. Çünkü talebe umumiyetle not almak için çalışır.

Tesiri bu çeşit faaliyetlerde değil, daha çok dışarıya çevrilmiş olan faaliyetlerde ararım ben. Gazete, mecmua ve kitaplarla yapılan tesirden bahsediyorum. Bu tarzdaki faaliyette de şu bu ismi bilmem. Ve tevazuu da mani addederim. Mamafi yazılarımın bu şekilde bana kazandırdığı çok kıymetli dostlarım vardır.

Profesör, bugün kimlerin bu görüşle sanat yaptıklarını söylemesi doğru bulmuyor. Buna rağmen bu gibi sanatçıların bir hayli çok olduğunu aktüaliteyi takip edenler pek ala bilirler. Benim burada söylemek istediğim: bu tezin iddia edildiği kadar sağlam olmayışıdır. İki küçük misal veriyorum. 1935 de Pariste Milletlerarası bir yazıcılar Kongrası toplanmıştır. Bu kongrada Julien Benda: «Cesar Birotteau da yeni bir koku arayan bir kolonyacının acılarını tasvir eden Balzac bizim edebiyat tarihimiz de bir utançtır. Batı sanatı her türlü maddi ihtiyaçları karşılanmış olan ve bu meselelerin ilgilendirmediği bir insanlığın hislerini anlatır» diye bağırmıştı. Aynı toplantıda söz alan A. Gide de (Suut Kemal Yetkin'in çok sevdiği ve fikirlerine güvendiği bir muharrirdir. Son zamanlarda muhtelif eserlerinden seçtiği yazıları fevkalade bir şekilde tercüme ederek yayınlamıştır.) «Klasik denilen edebiyatlardan bahsediyorum. Yazan, seyirci ve rol alanlar roman ve trajedi kahramanları demek istiyorum-Bunların hepsi de ihtiyaçtan mazundurlar. O edebiyatın okuyucuları da böyledir. Derdsiz adamı, derdsiz adama anlatmak edebiyatçının işi bundan ibaretti.» demiştir. (Le Monde Haziran 935 sayıları) Profesörün tezine karşı onbeş senedenberi aleni bir tepkinin varlığını hatırladıktan sonra biraz da Türk kültürünün bugünü üzerinde konuşmanın faydalı olabileceğini düşündüm ve:

4 — Fikir, sanat ve edebiyat çalışmalarını kuşatan kültür havasını nasıl görüyorsunuz?

Diye sordum. Bu soru bahçedeki çamın gölgesine sığınan diğer arkadaşları da harekete getirdi. Selahattin Batu çok bedbindi. Oktay Akbal Nobel mükâfatından, İnönü Armağanından bahsediyordu. Salah Birsel'in muhite intibak etmeğe çalıştığı tarafından farkedilmişti. Kadınlı erkekli kalabalık bir kafile parmaklık boyunca yürüyüp geçtiler. Oralarda başka ev olmadığı için Suut Kemal Yetkin bunu bir misafir baskını sandı ve ürperdi. Fakat bu bir an sürdü. Sonra tekrar eski havaya büründük. Bu soruya verilen cevap şuydu:

— Kelimenin tam manasıyla durgun.

Devam ettim:

— Çağdaş Avrupa kültürü ile mukayese edilince kültürümüzün bu günkü durumu ne olabilir?

— Çağdaş Avrupa kültürünü geriden takib ediyoruz.

Bu söz duyulunca herkes güldü. Ben şöyle düşündüm: Cumhuriyet nesli, bizim nesil üzerinde tesir bırakmış olan eserlerden bir kısmını Suut Kemal Yetkin imzalamıştır. Bir şey demiyorum. Profesör devam ediyor:

— Romantizm söner gider, elli sene sonra alırız. Eluard'ların yeni şiir cereyanı da 1918 de Fransada bitmişti. Bizde daha bir kaç yıl evvel başlamıştır. Hakikat şu ki: Biz kültürde henüz alıcı devirdeyiz. Fakat aldığımızı hazmedip bir şey sindire biliyor muyuz? şüphelidir. Bana öyle geliyor ki bu geniş tercüme faaliyeti umumi seviyeyi yükselttiği için şair, romancı ve sanatçıların daha titiz ve şahsi olmalarına sebep olacaktır? Daima kendi duşunurdayız (Behçet Necatigil bu cümleyi beğendi ve tekrar etti) Dışardan kendimize dönebilsek. (Behçetin Ah. Dönebilsek dediği duyuldu.) Mamafi ben dışarıyı bırakmak fikrinde de değilim.

Bu sorunun bir başka paragrafı okunuyor:

— Bugünkü edebiyat, sanat ve fikir hayatımızda yokluğu en çok duyulan ve en başta halline gidilmesi gereken meseleler size nelerdir?

— Evvela dergi. Çünkü sanatkarı yaratmağa sevkeden amillerden biri dergidir. Bizim «Sanat ve Edebiyat Gazetesi» çıkarken ben yirmi günde bir yazı yazıyordum. Gazete kapandıktan sonra o kadarda çalışamıyorum. Sonra tenkit cihazının eksik olması da mühimdir. (Bu arada etraftan Nurullah Atacın adı söyleniyorsa da yerinde bir hareketle konuşma dışı bırakılıyor). Sanat teşekküllerimiz yoktur. Bir yazarlar birliği kurulmamıştır. Sanat klüpleri, Müzeler, Galeriler hülâsa yaratıcı bir sanat hareketini uyandıracak şartlar yok.

Soruyorum:

— Bu meselelerin ortaya çı- nu da bir iş düşer mi? lar sanat ve edebiyat adamları- (yaratılmasında ve çözülmesinde) ti-

— Bu iş tamamen bu adamlara düşer. Ama bunların lele vermesi işi halletmez. Bu işlerde uyanık bir matbuatın da büyük rolü olur. sonra umumi seviyeyi yükseltme bakımından orta okullara ve liselere sanat tarihi dersi koymak ta lazımdır.

(Yetişmiş adamdan faydalanmak işi başta gelir. Suut Kemal Yetkin milletvekili oldu Üniversitede yeri boş kaldı. Sanat tarihi ve Estatik dersleri okutulmuyor. Nerede kaldı ki orta okul ve liseler ihtiyacını karşılayacak ... öğretmen bulacak?)

— Yokluğu işaret edilen meselelerin halli kültürümüzü çağdaş Avrupa kültürüne yaklaştırabilir mi?

— Bu meselelerin halli bizi Avrupa kültürüne yaklaştıracaktır. Yani dergi, tenkit cihazı, uyanık matbuat yazarlar birliği, sanat klüpleri, müzeler, galeriler, orata okul ve lise programlarına sanat tarihi dersleri konması olup bitince çağdaş avrupa kültürüne yaklaşmış bulunacağız. Müeseleritikimeessa mekrg esaselere getirmekle işin halledileceğine inanmadığımdan ben bu tedbirleri Tanzimat hareketine. Onda eksik olan şey, bunda da hatıra gelmiyor.)

Bahçeyi evin gölgesi tamamen kapatmıştı. Güneş öte tarafta kalmıştı. Beşimizi kandırınca dağı ve bacayı silüet halinde görüyorduk. Serinlik çökmüştü. İstanbulun o yaz akşamlarına mahsus harikulade serinliğini duyuyorduk. Çaylar çoktan içilmiş Özdemir Asaf boşalan bardakları çoktan içeri götürmüştü. Profesör sigara kullanmadığı için bu zurini kaçırmıyalım diye kendimize ezıyet ediyorduk. Behçet Necati iskemlesinde kaykılmış. Salah Birsel olanca ağırlığı ile külçe gibi çökmüştü. Oktay Akbal Selahaddin Batu'nun üzerine doğru eğilmiş «Sanat ve Edebiyat» ı çıkarmasını tavsiye fikrini hülasa ne lazımsa ediyordu. Biraz da şahıslar hakkında fikir almak istedim. Beşinci ve son sualimi sordum:

— Kültür hayatımızın bugünkü temsilcileri arasında size önemli olanlar hangileridir? Bu kişiler Genç nesle ne yönden tesir etmişlerdir? Edebiyatta yeni bir zevkin teşekkülünde denemeci Nurullah Ataç'ın bir rolü olmuş mudur?

Cumhuriyetten sonra fikir alanında en çok eser verenlerden Hilmi Ziya Ülken eserleriyle genç nesil sanat ve edebiyatçılarına bir fikir hamulesi verebilmiş midir?

— Netameli bir sual. İsmi zikredilmiyenler her halde bize dost gözle bakmazlar. Nurullah Ataç en yeni bir zevkin teessüsünde muhakkak ki müsbet bir tesiri olmuştur. Fakat fikirlerindeki kararsızlık son zamanlarda haklı olarak kazandığı şöhreti bir hayli zayıflatmıştır. Hilmi Ziya Ülken'in uzun yıllar varki eserlerini okumadığım için bu hususta tatmin edici bir cevap vermiyeceğim.

Profesöre teşekkür ederek kalktık. Oturduğum bahçeyi ve Erenköyünü arkada bırakarak müdavası evlerimize döndük.

Barış Yolu

Birleşmiş Milletlere

Şu uzun yolların nihayetinde;
Kullar, Tanrının büyüklüğünce hür!..
Dünya; ölmüşlerin büyük dünyası.
Vâdedilmiş geniş haklar sonrası.
Ekmeğe, şaraba, Allaha şükür!..

Sarı dudaklarda yağmur duası,
Yağmurlar günahın bolluğunca, gür.
Ekmeğe, şaraba, Allaha şükür!..

Şu uzun yolların nihayetinde;
Unutulmuş, mahzun türküler söylenir;
Dilenciler, körler, sakatlar için,
Allaha adanmış hayatlar için,
Kurtlarla, kuşlarla, balıklarla bir!

Bir pula satılmış maksatlar için;
İnsanlar açlığa, yokluğa esir,
Kurtlarla, kuşlarla, balıklarla bir!

Şu uzun yolların nihayetinde;
Kadgınlar, yaşlılar dullar, bir yığın
Acının büyük tesellisini ister.
Ve o paramparça olmuş ümitler
Yanmış içinde sonsuz karanlığın.

Rabbim.. Bize barış yolunu göster!..
Çaresiz kurbanları insanlığın
Yanmış içinde sonsuz karanlığın.

Şu uzun yolların nihayetinde ;
Çatlak topraklara gömülmüş zaman
Matemini tutar cangaverlerin.
Gözleri arkada kalmış erlerin
Hepsi birer ilâh, hepsi kahraman!..

Kanımızdan örülmüş zaferlerin,
Şahitleri geçer şimdi durmadan
Hepsi birer ilâh, hepsi kahraman!..

Şu uzun yolların nihayetinde;
Avuçları kanlı cihan çocuğu,
Ateşe, ekmeğe, Allaha muhtaç;
Bu yolun sonunda milyonlarca aç
Özlemiş dönülmez bir yolculuğu

Kökü susuzluktan kurumuş ağaç,
Siyah mevsimlerin ilk tomurcuğu
Özlemiş dönülmez bir yolculuğu.

Şu uzun yılların nihayetinde;
Allaha küsmüş insanoğulları
Barışı yürekler dolusu bekler.
Dağları yok olmak korkusu bekler!
Ey, hakka uzanan barış yolları...

Sizi yer bekler, gök bekler, su bekler,
Çıkar bizi gecelerden dışarı,
Ey hakka uzanan barış yolları...

Ümit Yaşar OĞUZCAN

Sisli Gece

Nevzat Yarkın

Sinemadan gece yarısı çıktığım zaman her yeri kesif bir sis kaplamıştı. Tramvay caddesinden çanlarının sesiyle karanlığı yarmağa çalışan içi tıklım tıklım insan dolu tranvayların yasağa rağmen mütemadiyen klaksonlarını çalarak geçen otomobillerin ve elektrik direklerindeki lükslerin ışıkları sisin içinde erimiş sarı bir yıldız gibi görünüyordu. Sinemadan çıkanlar karanlığı işgal eden sise hayretle bakıyordu. Süslü, güzel kadınlar erkeğinin koluna girerek daha çok sokuluyor ve beş on adım sonra sisler arasında kayboluyorlardı.

Bahara girerken İstanbulun böyle sisli bir gecesini ilk defa görüyordum. Üşüdüğümü hissedince ceketimin yakasını kaldırdım. kestirmeden gitmek için aralık sokaklara saptım. Dörtyol ağızlarından geçerken lektrik direklerinden zorlukla sızan ışıklar bir veremlinin yüzü gibi sapsarı görünüyordu. Teşvikiye camiinin yanındaki her zaman yolum olan sokağa saptım. Sisli geceler insanın ruhuna öyle büyük tesirler yapıyordu ki: Önüme bir serseri çıkması veya güzel bir kadınla karşılaşmak gibi kuruntular...

Karanlık yokuştan taşlara çarpmamağa dikkat ederek inerken arkamdan çabuk çabuk gelen ayak sesleri eliyordu. İnce topuklu ayakkabıların çıkardığı bu tıkırdılar bana genç bir kadının gelmekte olduğu hissini veriyordu. Ayak sesleri daha çok yaklaştı. Yerde zorlukla uzanan dumanlı ışığın içinde bir kadın gölgesi yanıbaşımda yürüyordu. Adımlarımı yavaşlattım.

— Kardeşim Tuzbabaya nereden gidilir?

Gecenin sisli sükûtunu yırtan bu kadın sesi, beni durdurdu. Döndüm köşedeki elektrik direğinden uzanan paslı ışıkta, tahminen onsekiz yaşında uzunca boylu bir kızın bana bakmakta olduğunu gördüm.

— Bu sokaktan... Fakat uzak düşmüşsünüz... Buyurun beraber gidelim... dedim.

Tereddüd eder gibi yüzüme dikkatli dikkatli baktı. Hiç bir şey demedi. Beraberce yürüdük. Yokuşu inerken ikimiz de konuşmuyorduk. Bu sisli gecenin tesadüfünden şaşkın gibi idim. Gece yarısı sokaklarda bir genç kız nasıl dolaşabiliyordu? Acababir (Esnaf)mı idi, yoksa temiz bir aile kızımı? Fakat sesi... Evet yıpranmış sesindeki [illegible] onun hakkında (iyi bir ayakkabı) olmadığı fikrini uyandırıyordu. Böyle sisli bir gecede yoksa beni bir (Av) mı yapmak istiyordu? Cebimde sinema parasından artan bir çeyrekten başka metelik yoktu. Öyle bir niyeti varsa hava alırdı. Fakat günahını almamalıyım belki tahmin ettiğim gibi değildir diye şüphelerimi uzaklaştırmağa çalışıyordum. Adımlarımız farkında olmadan küçülüyor, yavaşlıyordu. Bu şuursuz yürüyüşteki sükûtu bozmak ve konuşmak istiyor, fakat nedense ağzımı açamıyordum. Benim yerimde başkası olsa idi acaba ona nasıl muamele ederdi, diye düşünüyordum. Nihayet gene o boğuk ve kalın sesiyle konuştu:

— Annem bu tarafta misafirlikte... Sinema dönüşü uğradım yatmışlar!... Bende Tuzbabada ki teyzemin evine gideyim dedim.

— Çok güzel!... İyiki teyzeniz varmış!... dedim.

Taşları sökük karanlık yolda çukurlara bata çıka bir kaç adım daha yürüdük. Yokuşun alt yanından geçen sokağı işaret işaret ederek:

— Ben şu aşağıdaki sokakta oturuyorum!... dedim. Hemen durdu, şaşırmış gibi:

— Fakat siz! Tuzbabada oturmuyor musunuz?... diye sordu.

— Yooo!... Sizi teyzenize götürmek için geliyorum.

— Olmaz!... diye ısrar etti. Benim için yorulmayın!... zaten teyzem de yatmıştır... Anneme döneyim daha iyi!...

— Nasıl isterseniz!... dedim. sizi sokağın başına kadar götüreyim.

Geldiğimiz yoldan gerisin geri. Artık onun müşteri arıyan bir diye yokuşu çıkmağa başladık (gece kuşu) olduğuna inanmıştım. Bu sisli gecede benden kim bilir neler ummuştu. Halbuki ben, o konuşmadıkça susuyor muhakkak beklediği bir hareketi bile yapamıyordum. Benden (Bu nazik todan) bir iş çıkmıyacağına kani oldu ki teyzesine gitmekten vazgeçti. Misafirlikteki annesi... ile, muhayyel [illegible] arasında gece yarısı sokakta kalan bu kızcağızı (!) evime mi götürmeliydim?...

— İsminizi öğrenebilir miyim? diye sordum.

— Melâhat... diye cevap verdikten sonra ilâve etti:

— Nişanlımı dün askere sitti.

— Allah kavuştursun üç sene de beklemek çok zor!...

— Ne yapalım kader!... diye içini çektikten sonra:

— Evlimisiniz? diye sordu.

— Şimdilik bekârım! diye cevap verdim.

— İşiniz?

— Talebeyim.

— ...

Artık aramızda konuşacak bir şey kalmamış gibi, eski sükut tekrar başlamıştı. Taş döşeli yolda yürürken onun ayakkabılarının tıkırdıları ile, benimkinin topuk demirlerinden çıkan (tok tok) sesleri muntazam bir tempo halinde karanlığa aksediyordu. Adımlarımız bu sefer ayrılık çok yakın olacak olan ilk konuştuğumuz geçtiği sokağın başına bir an evvel varmak için hızlanmıştı.

— Eh, ben artık gideyim!...

Eski bir dostu imiş gibi vedalaşmak için samimiyetle elini uzattı. Bu suyu çekilmiş deri ile örtülü ince kemikli bir eldi.

Koyu renkli tayyörünün üzerine balçık gibi yapışan ışığın altından geçti. Beyaz kısa çorabının üzerine kıvrılmış olduğu alçak topuklu ayakkabılarının çıkardığı tıkırdılarla, belki de başka bir av yakalamak için acele acele yürüyerek karanlık sislerin arasından kayboldu.

Müziğe karşı ilgimizi niçin kesmeli? Çünkü şiir sanatı müzik sanatından daha tamdır. Müzik hislerin, şiir ise hem hislerin hem de fikirlerin sentezidir. Mallarmé aklı, hissin tasfiyesi için bir imbik olarak görür; şiirde ise müziğin verebileceğinden daha nadir bir esans, daha büyük bir incelik imkânı görür. Şiir, müzikten analitik değil, sentetik olmayı; beyanatta bulunmayı değil, yaratmayı öğrenmelidir. Fakat MUTLAK'ın o nazik, o ince terkibi ancak kelimelerin çok ince bir terkibi ile yaratılabilir.

MUTLAK: aklî bir meydan okuma olan bu fikri Mallarmé'nin müdafileri Eflâtun'un, Hegel'in, Kabbalah'ın, Buddizmin, Psikiatrinin ve Sarte'ın tabirlerile açıklanmışlardır. Mallarmé şiirde MUTLAK'ın tarifinden daha çok ifadesiyle ilgilenmiştir. Bununla beraber ne birini, ne de ötekini yapmıştır; zamanımızın en sihirleyici eserlerden birinde yalnız düşünmüş ve denemiştir. «Yeryüzünün Orphi kitabı»'nı asla meydana getirememiştir, «sadece denemeler, kart vizitler» diyerek yazdığı şiirlerin önemini de daima küçümsemiştir. Fakat bu «sadece denemeler» sonraları 19. asrın herhangi bir Fransız şairinin eserinden çok daha fazla takdir edilmiştir. Onlardaki insana hayret veren orijinalite 1866 nın ezici çalışmalarından sonra kendini göstermiştir. O denemelerin temaları Mallarmé'nin o zaman kafasında yer etmiş olan fikirlerin mahsulüdür; dramı da uzun süren zihnî bir gayretin, bir çabanın en geniş anlamında kayıpları ve kazançlarıdır. Bu denemelerin tekniği Mallarmé'nin o zaman parçalar halinde gördüğü bir takım karanlık esrarlı fakat aynı zamanda upatıp öpmek almış, mimarî ve sert bazı şeyler için bir arama idi; teknik geliştikçe tema ve dram da nihayet yok oldu-bizi intibaın birliği içinde, diğeri de dolambaçlı bir sentaks, punkuasyon yokluğu ve zihnî karanlıkla ilgili olan Mallarmé'ye has bir çabanın, fikrî bakımdan birbirine yakın bölümlerin intiba birliğini kırmak hususunda âciz bir dimağın içinde silindi gitti.

—

(X): Bu ünlü Fransız şairinin, görüşlerine ve inançlarına tamamen katılmasak bile, şiir alanında harcamaktan çekinmediği büyük gayretin, mutlakı ve oynak güzelliği yakalamak için gösterdiği yüce tahammülün hatırı için bu yazıyı çevirmekle yanlış bir iş yapmış olduğumuzu sanmıyoruz.

S. T.

KENDİMİN ŞARKISI

Walt Whitman — Suat TAŞER

Asla ölçülmemiş ve ölçülmiyecek olan zamanın ve mekânın en iyisine sahip olduğumu biliyorum.
Sonu gelmiyecek bir yol tutturdum, yürüyorum (gelin dinleyin hepiniz!)
Benim alâmetlerim bir yağmurluk, sağlam ayakkabılar ve ormanlardan kesilmiş bir asâdır.
Dostlarımdan hiçbiri benim koltuğumda dinlenmez.
Benim ne koltuğum, ne kilisem, ne felsefem var.
Ben hiç bir insanı ne sofraya, ne kütüphaneye, ne de borsaya çağırıyorum,
Fakat sizlerden her erkeği ve her kadını bir tepenin üzerine çağırıyodum.
Benim sol elim senin beline dolanmış,
Sağ elim kıt'aların manzaralarını ve ana yolu işaret ediyor.
Ne ben, ne de bir başkası bu yolda senin yerine yürüyebilir.
Bu yolda sen kendin yürümelisin.

Uzak değildir, varılabilir,
Belki sen doğduğundan beri bu yolda idin de bunun farkın da değildin.
Belki bu yol her yerdedir, karada ve suda.

Giyin eski elbiselerini, aziz delikanlı, ben de kendiminkilerini giyeyim ve hemen hareket edelim,
Yolumuzun üzerinde harikulâde şehirler ve hür milletler keşfedeceğiz.

Eğer yorulursan bütün yüklerini bana ver ve avucunu benim kalçamda dinlendir.
Sırası gelince aynı hizmeti sen de benim için görürsün.
Çünkü bir kere hareket ettikten sonra yolun kenarından asla tekrar yatmıyacağız.

Bugün şafaktan evvel bir tepeye çıktım ve kalabalık gökyüzüne baktım..
Ve ruhuma dedim ki, biz o küreleri ve onların içindeki herşeyin bilgisin ve hazzını kavradığımız zaman acaba dolmuş ve tatmin edilmiş olacak mıyız?
Ve ruhum dedi ki, hayır, biz o asansörün kendi seviyemize gelmesine ve öteye geçip yoluna devam etmesine müsaade ederiz.
Sen bana sualler de soruyorsun, işitiyorum.
Cevap veremem diye cevap veriyorum, cevabı kendin bulmalısın.
Otur biraz, aziz delikanlı,
İşte yiyeceğin bisküviler ve içeceğin süt,
Hem biraz sonra uykuya varır ve rahat elbiselerinin içinde dinlenirsin, ben seni bir vedâ öpüşü ile öpüyor ve buradan çıkıp gitmen için kapıyı açıyorum.
Epeydir menfur rüyalar gördün,
Gözlerindeki zamkı yıkıyorum artık,
Aydınlığın gözlerini kamaştırmasına ve hayatının her ânına kendini alıştırmalısın.
Çoktandır korkakça dolaşıyorsun sahilde.
Şimdi cesur bir yüzücü olmanı arzu ediyorum senin,
Atla denizin ortasına, tekrar yüksel, başınla işaret et bana ve gülerek karıştır suları saçlarınla.

Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden: Mehmet AKUZUN

Sekreter: Sahahattin Hüsnü

Not: Her türlü muhabere sekreter adına yapılmalıdır

Adres: P. K. 145 İstanbul

Abone: Yıllığı 250, Altı aylığı 150 kuruştur.

Dizildiği yer: Ülkü Basımevi
Basıldığı yer: SEYHAN Basımevi

HER AYIN ONBEŞİNDE İSTANBULDA ÇIKAR

SANAT HAREKETLERİ

Münevver Gürkan'ın 2 inci Sergisi

Beyoğlunda «LEBON» kahvesi yanında bir mobilya mağazasında yeni bir bayan Münevver Gürkan ikinci sergisini de açmış bulunuyor.

Münevver Gürkan Bulgaristanlı bir Türk ailesinin çocuğudur. Memleketimize ancak bir kaç sene evvel gelmiştir. Orada bir iki Bulgar ressamından ders görmüş ondan sonra daha çok kendi kendini yetiştirme yoluna girmiştir. Yurda kavuşmuş olmanın verdiği heyecanla geçen yıl aynı yerde açtığı ilk sergisinde ileri gelen devlet adamlarımızın portrelerini yapmış bunları boyarken daha ziyade fotoğraflardan faydalanmıştı. O sergi, imzasını atarken ressam demeyi ihmal etmiyen Münevver Gürkan üzerine fazla bir alâka çekmedi. Şimdi bu ikinci sergideki resimler arasında ünlü kişilerin özentili portreleri yok. Otuz kadar resim'in hemen hepsi peyzaj ve çiçeklerle doldurulmuş. «Dermansız ihtiyar», «küfeci ihtiyar kadın» Münevver Gürkan'ın insan konusunda elinden yalnız bu üç resim çıkmış. «Dermansız ihtiyar»'la bir kaç «peyzaj»ın sergideki muvaffakiyetli eserleri teşkil ettiğini bir de tekrarlıyalım.

Bu genç bayan ikinci sergisi münasebetiyle «Üstad Fikret Adile hürmetle» sunduğu bir de yazı kaleme almış. Yazıda resim sanatının kısa bir tarihçesini yaptıktan sonra şöyle yazmış: «Avrupada ve Amerikada yeni beliren şahsiyetler tabiat önünde daha alçak gönüllü olarak insanlara özledikleri güzel sanatı getirmeğe çalışmaktadırlar.» Tarihçe gerçeğe uyan ve uymıyan tarafları var. Onlar üzerinde söz söylemek Fikret Adil'e düşer.

Münevver Gürkan'a ve onun gibi resim aşığı olan diğer genç istidatlara şunları söylemek isterim: evvelâ ressam olarak tanınmadan ressam fikrini kullanmamalı. Ve nihayet sanat görgüsünü arttırmak için seyahatlere katlanmalı ve büyük eserleri tetkik etmelidir.

Bu nokta önemli olduğu kadar da zor iştir. Bir çok şartlara bağlıdır. Onun için pek az sanatçımıza seyahat etmek fırsatı nasip olabilmiştir. Fakat hiç olmazsa renkli röprodüksiyonlar temin etmek ve bunlarla hasır neşir olmak lâzımdır.

Bilhassa genç bir istidat olan Münevver Gürkan 5-6 yıllık disiplinli bir akademi çalışmasından da uzak kaldığına göre sanatta yer alabilmek için hiç acele etmemeli ve olmuş bitmiş görünmekten ziyade yeni araştırmalara önem vermelidir. Sanırım ki bugün sanat heveslile parlıyan gözleri, sistemli çalıştığı takdirde etrafını daha iyi görecektir.

Fahir Onger

Stéphan Mallarmé ve Şiirde Müzik (*)

Yazan: J. M. Cocking — **Çeviren: Suat TAŞER**

Mallarmé bir insan olarak son derece mütevazı ve nazikti, fakat bir şair olarak son derece mağrur ve muhteristi. Ona göre şiir iki devreye bölünmüştü: Mallarméden evvel ve Mallarméden sonra. Hâttâ bir gün hayranlarına: Homere gelinceye kadar Mallarmé varı şiir mevcut değildi, demiştir. Hayranları, Homerden evvel kim vardı diye sorunca da şu cevabı vermiştir: «Orpheus.» O, her şairin, ancak «Yeryüzünde Orphic kitabı» adını verdiği içinde bütün dünyanın güzellik süzgecinden süzülerek saflaşacağını düşündüğü o kitapların kitabını yazmak istediği için şair olduğuna inanıyordu. Homer'den sonraki şairler ödevlerinin gerçek anlamını yitirdiler ve şiirlerini belki faydalı, ilgi çekici, hattâ doğru, fakat şiir yönünden lüzumsuz birtakım ifadelerle (beyanatlarla) karmaşık hale getirdiler. Mallarmé gideceği yolu bildiğinden emindi. Şiir tekniğinin ve şiirdeki gayenin yeni bir gerçekleşmesine götüren yolu Baudelaire'in, ondan daha da çok Poe'nun kendisine göstermiş olduklarına inanıyordu. Mallarmé'ye ve «Sanat için sanat» diyen bütün gruba şiddetli hücumlar yapmış olan Barbey d'Aurevilly bir gün ona mânası ve güzelliği hakkında fikirler de beyan ederek «Apostles Creed» adlı şiirini okudu. Mallarmé şiir bittikten sonra da hiç konuşmadan piposunu içmeye devam etti. Barbey nihayet «E, nasıl buldunuz bakalım?» diye sordu. Mallarmé, piposunun külünü silkerek: «İnşallah daha iyi bir edebiyat gelir de dünyayı kurtarır.» dedi.

Mallarmé Barbey ile bu karşılaşmasından çok evvel Hıristiyan dinini terketmişti, ama ruhun kurtuluşu fikrini hiç bir zaman terketmemişti. O, kendisi için dediği gibi, Cennetsiz yapamıyan ve Cennetten başka da hiç bir şeye önem vermiyen bir şairdi. Eğer Keats ona kendisini huzura kavuşturan şey bu dünyanın sefaletleri midir diye sorsaydı, o mektuplarından birinde bir dostuna yazdığı gibi şöyle cevap verirdi: «Bu dünyanın saadeti bile bayağıdır.» Çünkü ona göre ruhun kurtuluşu demek Hıristiyanlığın hayatı — haz olduğu kadar da ıstırap şeklinde — âciz bir anlayışı demek değildi. Fakat bir zındığın anladığı mânada ruhun kurtulması, Cennetten gayri her şeyde çok daha azametli bir anlayış. Cennet şiir demekti. Ruhun şiir yoluyla kurtarılması fikri tamamile onun kendi fikri değildir. O bu fikri, şiirin insanı ideale doğru götüren bir iştiyak, ruhun Tanrıya yükselişi demek olduğunu söyliyen Gautier'den ve Banville'den ve daha tam olarak da şiirin musiki sembolizmi bir ifadesi, dünyadaki bütün yaratıkların Tanrının birlik ve güzelliğini sembollerle ifşa etmesi demek olduğunu söyliyen Baudelaire'den almıştır. Çünkü bu şairlere göre şiir Cennet demekti, Cennet de az veya çok müphemlikle Tanrı demekti. Fakat Mallarmé 24 yaşında ruhi bir krize yakalandı. Bundan kurtulunca da şakirtlikten peygamberliğe — Tanrısız bir peygamberliğe — geçti. Gautier ve Banville ruhun şiir yolundan kurtarılması fikri ile uğraşmışlardı; Baudelaire bu fikri kendi şuurunun selâmeti için tek fikir olarak benimsedi ve tekrar Katolik dinine dönünceye kadar da metafiziğini bir karışıklık içine atmaktan hoşnut oldu. Mallarmé bu fikrin neticelerine karşı ısrarlı bir tecrübeye girişti ve kaderini bu tecrübeye bağladı. Çünkü ona göre tek ölmedik şiirdeydi.

Şiiri hakkındaki ruhi bağımsızlık inancının ilk tesiri, şiirini Baudelaire'nin esaretinden kurtarmak oldu - çünkü Mallarmé'nin Baudelaire'e karşı duyduğu hayranlık şiirini bir nevi hapishaneye kapamıştı. Mizaç bakımından Baudelaire'le aralarında umumî bir benzerlik vardı - dinî âyine karşı beslenen duyguda, dinle şiiri birlikte zihne yerleştiren karışık mistiklik ve hassasiyette, derinliğinde utangaçlık, titizlik gömülü olan ve bedeni tatminden ziyade hayli bir ıstırabı arayan bir nevi şehvaniliktte ikisi de birleşiyordu. Fakat onda Baudelaire'in azapla kıvranan vicdanının karmaşıklığı yoktu. O, «Tristesse de la lune» un ve «Harmonie du soir» ın rüyalı sükûnetini taklit edebilirdi, lâkin Baudelaire'in nefretini ve ümitsizliğini taklit etmesi gülünç denecek derecede nafile idi. Bununla beraber Baudelaire'siz Mallarmé apayrı bir şair olurdu. Hayranlık duyduğu diğer şairler Gautier ile Banville idi ve onları da kendi hünerlerile alaşağı edebilmiştir. Muhayyele kudretini ve teknik ustalığını kolay elde etti. Tamamen zihnî bir haz için garip hayaller yaratmaktan, kafiye ardından kafiye getirip sentaks hileleri ile ve fikirleri sıkıştırmak suretile kısa mısralı kıt'alar inşa etmekten zevk duydu. Onda öyle bir özellik vardıki, alışılmış romantik bir duygudan, onu disiplin altına alıp ve terkibine istihza karıştırarak desantimantalize etmek suretile faydalanabiliyordu. Hayatı boyunca herhangi bir durum karşısında kolaylıkla güzel şiirler yazmıştır; bu türlü şiirlerinin en cazipleinden biri, bardaktan âdeta emercesine su içen güzel bir kadının karşısında hemen o anda yazdığı «Verre d'eau» adlı dört mısralı bir şiirdir.

Bir vesile ile kendisine, ne kadar hafif olursa olsun, bir tema verildi mi, birdenbire fışkırmıya başlıyan ve su akarken hayata kıvılcımlar saçan garip bir fıskıye gibi, muhayyelesi hayret verici bir şekilde kelimelerle oyuna tutuşurdu. Ne kadar hafif olursa olsun, dedim, çünkü genç Mallarmé için tema ne kadar hafif olursa sonuç ta o kadar iyi çıkıyor denebilir. Bacısının ölümünden, yahut ideal şiirden yahut ta kendi şairlik aciz ve yetersizliğinden gelen derin duygular, onu daha derin ve çok daha ciddî şiirler yazmıya zorlamıştır. Böyle anlarda Hugo'nun ve Baudelaire'in büyüsüne yakalanmış, onları çok kötü taklit etmiştir.

Şiirle şiire giren heyecanlar arasındaki farkı gördüğü zaman bu büyüden kurtulabiliyordu. Bu farkı ona Baudelaire göstermişti, lâkin Baudelaire de bu fark fikrini Poe'dan almıştı. Netice itibarile şiirini başkalarının heyecan oluklarından nasıl zorlayıp kurtarabileceğini ona gösteren Poe idi. Poe'nun «Kompozisyon Felsefesi» ilhamı nyerine iradeyi, şansın yerine de şuurun hünerini koymayı gerektiriyordu. Poe şöyle diyordu: «Şiirinin hangi TESİRİ yahut İNTIBAI uyandırmasını istiyorsun? her şeyden evvel bu hususta kararını ver. Ondan sonra o tesire en iyi uyacak kelimeleri seç. Şiirin teması kelimelerle yazılmış olacak, temanın gelişmesi de önceden düşünülmüş, kararlaştırılmış bir gaye ile.» İşte Baudelaire'in güzelliğini Mallarmé'nin tahammülünde olgunlaştıracak olan bir metod. Mallarmé bu metodu son harfine kadar takip etmeye çalıştı. Şiirinin en derin motiflerini inceden inceye tetkik etmek için limitsiz gayretler sarfetti, nihayet kendisini, delirdi delirecek hale getiren 1866 nın zihni şaşkınlığına yakalanmış buldu ve şairlik hırsının cür'eti de onu öfke ve korku içinde bırakıp gitti.

Şaşkınlık, öfke korku o yılın ilk yarısında öyle bir hız ve şiddetle birbirini takip etti ki, Mallarmé uykularını kaybettiği gibi heyecandan da kurtulamadı. Cevapları birbirile ilgili olan teknik ve metafizik meselelerin topu birden ortaya çıktı. Mallarmé Poe'nun «kompozisyon felsefesi» ni ve güzel tesir elde etmek için teklif ettiği başlangıç metodunu düşünerek, bu metoddan konuya inerek şiiri, kelimelerin mânası bakımından değil de tetkin kudreti bakımından daha önemli bir yazı nev'i olarak gördü. Poe bundan bahsettiği zaman, mistisizmin içine sinen bir müphemliğin ve müphemliği meydana getirecek olan kelimelerin esrarlı, büyülü, kutsal olması lüzumuna kani idi. Bununla beraber o da şiirlerini asla bu tarzda yazmamıştır. Fakat Mallarmé Poe'nun denemesini çok ciddiye almıştır. Tesirlerini ayar etmeyi öğrenmek, kendisini tam bir kontrol altında hissetmek istemiştir. Kelimelerin tesirleri için bazı izahlar aramıya, kelimelerin ne olduklarını, nasıl meydana geldiklerini ve insan uzviyetinin onlara niçin bu tarzda reaksiyonda bulunduklarını sormıya başladı; filoloji ve fizyoloji tetkikinin faydalı olacağını düşündü.

Kelimelerin mahiyetinden lisanın mahiyetine, insanın mahiyetinden de kâinatın mahiyetine geçti. Zamanının ilmî, pozitivist görüşünün tesiri altında kaldı; bu görüşün dinî inancı üzerinde yaptığı çürütücü tesir de onu daha şiddetle şiire bağladı. Şu iki kat'iyete sarılmıştı: Biri tesadüfün boşluktan yarattığı Tanrısız ve mânasız bir kâinat; diğeri hiçbir ilmin, itibarına halel getirmiyeceği gerçek bir tecrübe olan şiir. O kendisini hayatı daima şiir bağı ile bağlamıştır, ve Mutlak Tanrı Mallarmé'nin kendi kâinatından silinerek yerini mutlak bir şiire vermiştir. Şair, ideal bir kâinatın Mutlak Tanrısı sıfatile kadere meydan okuyan kimsedir; işte Mallarmé'nin, yeryüzünün Orphic kitabı için duyduğu ihtiras bu idi. Şiir hem yıkıcı, hem de yaratıcı olmalıydı: şiir, günlük tecrübe dünyasının şuurdaki birikintilerini boşaltmalı ve onun yerini diğer bir dünya ile, saf güzelliğin dünyasile doldurmalıydı. «Ben — bir çiçek — dediğim zaman, zihnin o âna kadar bildiği bütün çiçekleri bir kenara atıyorum, unutuyorum; işte bu unutmadan da, müzikal olarak, hiçbir bukette mevcut olmıyan bir çiçeğin saf fikri hasıl oluyor.»

«Müzikal olarak» sözüne dikkat edilsin. Mallarmé şiirin müzikten ders almıya mecbur olduğuna kani idi. Müzik ne bir fikri ifade eder, ne de beyanatta bulunur. Müzik, Mallarmé've göre, hayatın haskısı içinde tanıdığımız tecrübeden farklı bir tecrübe uyandırır. O, müziği, zihni bayağılıklardan kurtaran ve yerini güzellikle dolduran bir sanat olarak düşünüyordu. Öyleyse, niçin daima şiir yazmalı? diye dorabiliriz.

ŞİİR ANLAYIŞI

Şahap SITKI

İnsan zamanla değişiyor. Fikirleri de, anlayışı da, duşu da değişiyor. Gün geliyor, vaktiyle sevdiklerinden yüzçeviriyor. Yeni, yeni sevdikleri oluyor. Aradan pek öyle uzun zaman geçmedi ya, ben şiirin apaçık olanını, bir anda güzelliğini duyuranını severdim. Düşündürücü şiiri, insanla düpedüz alâkalı şiiri severdim. İnsanın bir andaki ruh haletini anlatan şiiri doğru, güzel bulurdum.

İnsan, zamanla değişiyor. Bir aralık şaire: İnsanları sev, falan diye aklımca öğütler de vermeğe kalktım. Şimdi şiiri bambaşka düşünüyorum. Şiir karanlık olsun diyorum. Varsın şair isterse insanları sevmesin, isterse de düşmanı olsun. Ama onları tanısın. geniş alın yazısı olan şiirin bir sonsuzluğu var. Doğrudan doğruya zekâya birşey söylemiyor. Karanlık gökyüzünde çakan bir şimşek hızıyle gelip geçiyor. Bakıyorsunuz yüreğiniz koparmış, birşeyler olmuş size.

Son günlerde Brinjean'dan bir iki şiir okudum. Kötü tercüme edilmişti ama gene de birşeyler sezdiriyordu.

Arragon'un şu mısraları:

Kalomba'nın geniş caddesinde gidib gelirdi akşam vakti
Basık tavanlı meyhanelerde içerdi
Şangay dönüşü Çin kerhanesinden getirmişti kızcağızı
Bir yahudiçocuğu sarımsak kokar ağzı

Beni aynı ruh hâletine düşürdü.

Muhip Dıranas'ın **Sokak** şiirini hatırladım. **Sokak** şaşkınlık, korku veriyor insana. İfadesiz bir korku. Çocukken çok düşerdim bu korkuya. Karanlığın arkasındaki devleri düşünürdüm. Yalnız gemicilere görünen ışıksız, kuytu şehirleri, ölülerin çırılçıplak dolaştığı mezarlıkları. Kûba'dan Ankara'ya kadar sokak, bu Muhip'çiğim. Bu şiirinle sokağa ölümsüzlüğün damgasını vurmuşsun.

SOKAK

Sokakta gün, sokakta gece
Ben, sen, o, biz kuş ve karınca

Sokaktan gelir vehimlerim
Sokakta geçer bayramları

Sokakta kibarlar, sakatlar
Alaylar, düğünler, tabutlar

Sokakta bağrılır, gülünür,
Hayal kurulur ve ölünür.

Memelerinde keder sütü,
Şairi sokak anne büyüttü.

Sokakta işitti her gelin,
Seferberlik haberlerinin

Gecede ayak seslerini,
Çiziyorken kavislerini

Ay, güneş ve yıldızlar, koşarak,
Âşıkınım ben senin, sokak!

Tohum şiiriyle Melih Cevdet, en azından, kendini astı. Demegojinin kırıp geçirdiği son yılların Türk şiirinde **Tohum** yeni bir imkân kazandırmıştır şaire. **Tohum**'u da ayındınlık olmadığı için seviyorum.

TOHUM

Dört nala haberci ilk yazdan
Aşadan, inceden beyazdan
Dumanı tüten sırak tohum
Dolan kara toprağa dolan
Ulaş yer yüzüne ak touhm

Hey gücüne kurban olduğum
Dağ taş dinlemezim hey aman
Göster o gül yüzünü göster
Önce yeşil yeşil bak tohum
Sonra sarı sarı gülüver

Donansın donansın taneler
Kızoğlan kız alaca kına
Tarlalar sebil tek bedava
Ver güzelim ver yiğitim ver
Fir aşkına fakir aşkına

Anladım farkı neden sonra
Tohumdan başka şeymiş bitki
Bu küçük deli fişekteki
Ne ki ağaç mı a'lı pullu
Yoksa ayrık mı başak mı ki

Kim bilecek kapalı kutu
Ama bulut yağmur bulutu
Gelir kararır nerde ise
Tohum altta nefes nefese
Kulağı gök gürültüsünde.

Bir de Cahit Sıtkı'nın şu mısralarını okuyalım:

ÖLÜM

Öldük ölümden birşeyler umarak
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü
Nasıl hatırlamazsın o türküyü
Gök parçası dal demeti kuşlüyü
Alıştığımız birşeydi yaşamak.

Otelerden görüp tanımadığımız yerlerden haber vermiyor mu bize? Gerçe umutsuzluğa düşürüyor insan, mağlûbediyor. Ama şiirin büyüklüğünü sağlıyan taraf da bu sanırım.

Fazıl Hüsnü'nün **Üçüncü Halim**'inden de bahsetmek isterdim. Hele Edebiyat Dünyası'nın bir önceki sayısında Cahit Külebi'nin, geçen sayısında Halim Yağcıoğlu'nun birer şiiri var ki, başlı başına bir yazının konusu olur. Bir başka sefere onlardan bahsederiz.

MEKTUP

Sanatkâr Istırabı

Naci GİRGİN

— Avni Öztürk'e —

Büyük şehirler hem iyidir hem de sıkıntılı kardeşim. Çok konuştuk bunları, ama bir daha sözlüğü etmeden geçemiyeceğim. Memuriyetimi İstanbula nakletmeyi çok düşündüm. İstanbulun imkânları çoktur: Tiyatro, sinema, konser, konferans, yayın hayatı. Sigara, içki, sefahat yok bende, ama yine de yetmezdi aldığım para. Boğazımdan kessem hastalık korkusu. Gazetelerde iş bulmak, bize göre iş pek zor.

Aylar var ki burnumun dibinde olmasına rağmen İstanbula gitmedim. Gitmemek için sebebler buluyorum kendime: işim müsait değil, para sıkıntım var filân. Hakiki sebeb şudur: Kendimi bir hiç olarak İstanbul sokaklarında sürter hissederken çok fena oluyorum. Eski hayaller ne oldu? Ne oldu o şahane fikirler, idealler? Netice sıfır. İşte beş kuruşluk bir memursun bu gün. Sinemalar, tiyatrolar, barlar dolar boşalır. Enfes kadınlar görürsün, biçimsiz herifleri yanında. Sen bunlara uzaktan bakmağa mecbursun. Şayet 28 gün oruç tutmak istersen, kıtlık aralarına.

Biliyorum, doğru değil bu düşünceler. Ben ve benim gibi düşünenler, bu sıkıntı ve şikâyetlerle giriyoruz yatağa, sabah bir prens olarak uyanacağımızı hayal ediyoruz. Kuruntu ve bedbinliğimizin kaynaklarından birincisi tenbellik. Hayatta muvaffak olan kim vardır, çalışmadan, didinmeden, terlemeden o seviyeye gelebilsin.

20 inci asır şehirleri bile bu şuna akıtmıyor. Ne istifadeler ediyor onlardan. Biz gün, ay ve yılları zorla tüketiyoruz. Aman şu günler geçse diyoruz. İş adamları öylemi ya, geçen gün dür, diyor. Biz boş saatler çabuk geçse diye sabırsızlanıyoruz. Okuduğumuz üç buçuk kitapla kendimizi alim sanıyoruz. Sonra da şunu istiyoruz:

Gelsinler secde etsinler «Aman beyefendi, siz ne harikulâde adamsınız, diğerlerinden ne kadar farklısınız! Siz büyük mevkilerin adamısınız, şimdiye kadar kıyı köşede kaldığınız bir kayıp, kusurumuzu bağışlayınız. Buyurun başımızın üstünde yeriniz var.»

Saçma. Bu dünya mücadele ile, enerji ile, didinme ve ter ile sarmaş dolaştır. Hayal peşinde koşan, pinekliyen mahallebi çocuklarına bir lokma bir hırka bile çok.

Bizim zaafımız programsızlık ve ruh serseriliğidir kardeşim. Şu kadar seneyi dağınık hülyalar, güdük ve verimsiz hamleler, boş şikâyetlerle tükettik. Ne yapmak istiyoruz? Bunu yapmak için disiplinli bir çalışma programımız var mı? Hayır.

O halde kimden ve nasıl şikayet edebiliriz? Tahsili yarım kalmış ve fakir olarak dünyada bizden başka kimse yok mu? Ama onlar yıllar yılı bu hallerinden şikâyet edecekleri yerde, bu halden kurtulmaya çalışmışlar ve muvaffak olmuşlardır. Hedefi seçelim ve yolunu araştıralım. Diğer bütün yolları unutalım artık.

Ben bir sıra adamı olarak doğmayı ve yaşamayı tercih ederdim. Bu ruh bunalımları, uykumu kaçıran düşünceler olmazdı o zaman. Sonraları da bir sıra adamı olmağa çalıştım. Geceleri kahveye çıktım, kağıt oynadım, içtim, kadından dem vurdum, olmadı. Kendimizi değiştirmeğe çalışmayalım, esas sen bu kabil değil.

Şimdi gerçek şikâyetime yeniden dönüyorum. Kitap dolabımı düzelteceğim, neşriyatı daha sıkı bir plaka ile takip edeceğim, yazmağa çalışacağım. Kalemin paslandı gayri. Paydos bedbinliğe, saçma şikâyetlere, paydos.

Bu satırların altına Naci imzasını yakıştıramadım değil mi? Daha doğrusu hayret ediyorsun. Haklısın, ama bıktım usandım bu pısırıklıktan. 24 yaşında bir ihtiyar. Ne gülünç şey. Bundan böyle tenbel oturup boş hayaller kuracağıma, çalışacağım. Resmi vazifem haricinde epeyce boş vaktim var.

Dr. Poşe'de böyle söylüyormuş. Ben Karneji, Poşe ve benzerlerine önem vermem. Zira ben tipte adamlara fazla tesiri olacağını sanmıyorum da ondan. O misaller, fikir ve kanaatler, medeni dünya içindir, bizim memlekette pek sökmez. Her şey gibi, fikir hareketleri de Amerikaya daha rahat yerleşiyor olmalı.

Yine şişirdim kafanı, yok mu yola. İstermisin sana, Kocaeli vilâyeti merkezinde 1948 yılı sinema mevsiminde oynayacak filmlerden bahsedeyim: Bu geceki program: Memiş, Büyük şarkı masalı, Duvaksız gelin, Büyük Türk filmi. Yenge hanım bu filmleri hiç kaçırmadı. Gelinci şenlendirir duruya bilmem ki, oturacak yer bulabilecekler mi araba?.. Ama vakit var, daha en az on gün oynar. Gelecek program daha şaheser: Türkçe sözlü Arapça şarkılı bir sanat ziyafeti. Ha gayret sinemacı. Üç yıla kalmaz sen kukla, karagöz, orta oyunu ile de doldurursun sinemayı. Zira senin salon kahvelerden daha hallicedir, şu soğuk günlerde.

Yeter gayri. Bu mektubumun bir parça olsun değerlendirmek ister sen, evvelâ Osman Attilâ'dan şiirler oku. Keçi boynuzundan sonra müşmülanın lezzetini tadacaksın.

Şen ve esen kalasın Kardeşim. «Haberler bültenimizin okunması Sonlandı.» «Sıra Hüzzamda.»

İzmit: Kasım, 22, 1948

Naci GİRGİN

Seviyorum

Neyini sevmiyorum şu dünyanın,
Çilekleri mi, tâze soğanları mı?
Güneşi, gölgeyi mi sevmiyorum,
Pul pul balıklarını mı, uçsuz bucaksız deryaların,
Bir dilim ekmeğin tadına doyamadım,
Con hasret hâla bir yudum suya,
Yine de bir şükür genişliyor içimde
Ömrümden koparıp toprağa attığım ,
Nar gibi akşamların,
Nur gibi sütün , buğdayın hayranıyım.
Al lâlenin, kırmızı gülün mor zambağın,
Toprağın, toprağın hayranıyım!

Uykusuz geçen geceleri de seviyorum
Hürriyetin aslan bağrına yaslandığı dağları,
İyileri, kaatilleri, hırsızları
Renk renk şekil şekil insanları seviyorum.
Mahallenin gülibik horozunu,
Gezdiğim, geçtiğim yolları seviyorum,
Kara duman, beyaz köpük, erguvan,
Şu dünyanın neyini sevmiyorum?

Zihni HAZNEDAROĞLU

FAKİR BAYKURT

Size Halim Bildirir

Trenler de uğramıyor, vapurlar da uğramıyor;
Dağlar ardında bulunduğun köy.
Al haberi alabilirsen.
Kalmışsın ilgisiz ilişiksiz, ayrı uzak,
Elindeyse sıkma kalbini elinde
Elindeyse ağlama oturupta
Ve satma anasını dünyanın.

Sürersin sürüyü kırlara
Şafaklar, sabahlar gözlerin uykusuz..
Can yoldaşın çalı'ar, çalılıklar,
Dili ağzı yok kayaların,
Bir şey söylemez sana şu bozkır..
Koyunun doğurmazsa, ölü çıkarsa kuzu
Kaybolursa, bulunmazsa toklular,
Uyandığın gündür, yan yanabilirsen.
Ama yanamazsın, yanamazsın vallâhi!..

Elinde sargı, sırtında tüfek,
Semer kadar ağır şu torbayla kepenek
Atacak kurşun, yakacak barut mu yok?
Neye öter şu keklikler?
Bu tavşan'ar süsü müdür dağların?

Ama geçeç bunları gereç,
Geçtiğin gibi köprüden.
Gün bitmez bir soğanla.
Kuruysa, altı delikse çarığın
Çitili değilse ağız gibi açıksa altı
Öldüğün gündür — öl ölebilirsen;
Ama ölemezsin, ölemezsin vallahi!..

Öyle olur ki öyle
Çivi gibi, iğne gibi tikenler
Öyle batar ki ciğerine
Gücü yetmez dizlerinin kalgımıya..

Olmaz olmaz böyle, olmaz olmaz,
Olmaz böyle,,
Şaşar yanılırsın,
Şiirler söylersin saban demirine
Pul para etmez, pul para etmez.
Dökemezsin aşkını yollara,
Anlaşılmaz ötüşü daldaki kuşun,
Bir sıtma gelir sarartır benzini
Kalırsın ortasında yokuşun,
Döversin dizlerini..

Ama öyle olmalı öyle..
Tok çıkmalı sesi şiirlerinin,
Sen çobansın aslan,
Tok çıkmalı sesi şiirlerinin
Bağrılmalı söyle sokaklarda.

Temmuz — 1948

Kavaklara Seslenir Bu Şiir

Güneş kadar güzeldi insanlar,
İncir ağaçları bir yanda
Deve dikenleri, sarı dikenler bir yanda..
Köyden köye uzun yollar,
Yoldan yola güzel köyler,
Köy içinde kuyular
Sıra sıra hanaylar...
Elma kadar taze kızlar görürdüm
Yoldukları burçak yumuşak
Arpalar ıslak olurdu
Yoktu buğdayların gevrekliği,
Yeşillikti bütün ovalar
Tarlalar nimet do'u
Ambarlar bereket...
Çayırlar eşek sıpası
Kırlar kuzu doluydu..
Serin yaz günlerinde
Urgancılar geçerdi kıyısından bağların
Her günü bir bayramdı,
Her günü bir bahardı
Ben çocukken köy'erin,
O zamanlar,
Bahar olurdu yemyeşil.
Nar açardı kıpkırmızı
Benim kursum çabuk doyar:
Atlar hızlı koşardı.
Etli görürdüm anaları,
İnek'eri sütlü görürdüm,
Coşardım, bahara dair şiir bile yazardım.

FAKİR Baykurt Edebiyat Dünyası okurlarına tanıtmak istediğim ilk şairdir.

Beşinci sayımızı çıkardığımız sıralarda idi, Fakir Baykurt dergimizin varlığını henüz öğrenmiş. Bizden dergi istedi. Ondan sonra mektuplaşmağa başladık. Yazın bana bir demet şiir yolladı. O şiirleri okuduğum zamanki hayretimi, sevincimi, heyecanımı anlatamam. Artık Fakir'in şiirlerini hep cebimde gezdiriyorudum. Dostuma, arkadaşıma, kime okudumsa, hep beğendiler, bu şiirleri. Beni gördüklerinde hep «Fakir'den şiir var mı?» diye sormağa başladılar.

Fakir'in hayatını Fakir'in dilinden dinletmek istiyorum size. Çünkü Fakir'in dili temiz ve güzeldir; pürüzsüz ve öz bir Türkçesi var.

Fakir Baykurt hayatı için şöyle yazıyor:

«1929 Temmuzunda, Burdur'un Yeşilova ilçesine bağlı Akçaköy'de, bir ekin tarlasında, bir öğle vakti doğmuşum. Anam çileli ve çalışkan bir Anadolu kadını. Beni sırtına sarıp orak biçtiğini, deste taşıdığını, harman döğdüğünü ve tınaz yığdığını söylüyor. Babamı küçük yaşta yitirdik. Onun için ben babama ait anılar taşımam. Çocukluğumda ayak çıplak, baş açık çobanlık, sığırtmaçlık yaptım, ve uzun zaman «gurbet toprağı» çiğnedim. İlk okulu köyde bitirdim. Sonra «sekiz günlük ömrümce içinde bulunduğum hayattan kurtulmam, işi bir işin sapına yapışmam» için Köy

Enstitüsü'ne girdim. Bu böyle bir rastgelmeydi; ama Köy Enstitüsü benim yetişmem için büyük imkânlar verdi. Orada uygulanan «serbest eğitim» sayesinde kitapları ve bir takım şeyleri tanıdım. Uzunca okudum. Geçirdiğim çocuklukla Enstitüdeki didinmelerin bende bilinçli bir memleket ve samimi bir vatandaş sevgisi, yalandan, riyadan uzak bir sevgi uyandırdı.»

Fakir Baykurt Gönen Köy Enstitüsü'nü 1948 de bitirdi. Bugün, köyüne üç-dört saat uzakta bir dağ köyünde, Kavacık'ta öğretmendir. Onun kendi gibi değerleri, kendi eliyle, bir kuyumcu gibi, nasıl üzerinde dura, işleye bulup yetiştireceğini düşündükçe içim titriyor. Fakir diyor ki: «Okumak için doyurulması zor bir isteğim var. Hattâ öğrenime devam etmek için yanıp tutuşuyorum. (Hiç olmazsa Eğitim Enstitülerinden birinin Resim-İş bölümüne girmek istiyorum. Maddi imkânsızlık ve ilgisizlik beni bitiriyor.»

FakirBaykurt'un bu isteğinin ilgi ile karşılanmasını çok isterdim. Fakir'in gerçekten güzel ve temiz bir kalemi var. Yani Resime epeyce istidadı olduğunu sanıyorum. İş bunu işlemede. Yahut daha doğrusu iş ilgililere sesimizi işittirebilmede.

«Aylar var ki gazete yüzü görmeyen», «beş, altı dergiyi zor temin edebilen» bu genç şairin sanat ve sanatçı üzerine görüşlerin de okuyucularıma onun ağzından dinletmek istiyorum:

«Sanat adamının memleket ve dünya olaylarıyla ilgilenmesinden doğal bir şey mi vardır? Öyle siyasete, miyasete karışmam. Filân ideolojinin, filân siyasi teşekkülün adamlığını yapmak - çok samimi söylüyorum - tiksindiğim bir şeydir. Gerçi memleket ve dünya olaylarıyla ilgilenilir. Bu onun san'atı icabıdır. Fakat bunun siyasetle hiç bir ilgisi yoktur. Olsa olsa bu insani bir ilgidir. Ramandaki petrol meselesinin, İstanbuldaki İktisat kongresinin, bugünkü Dil işi'nin, memleket kalkınmasının ve dünyanın bilmem neresinde patlıyan bir harpte ölen binlerce insan yığınının yeri vardır benim yüreğimde. Çünkü beni her şeyden evvel memleketim ve insanlık, onların dertleri, sevinçleri, düşünceleri, duyguları, kaygıları ilgilendirir.»

Fakir Baykurt beş, altı yıldır şiir yazıyormuş, fakat: «El içine çıkacak şeyler sudan şeyler olmamalı» demiş, beklemiş. «İlk yazdığını neşretmek sevdasına düşen arkadaşların sonuçlarını görmekle üzülüyorum.»

Eğer okuyucularımız da beğendilerse, bundan böyle sık sık onlara Fakir'den şiirler sunmağa çalışırız.

SABAHATTİN HÜSNÜ

Köyden Mektup

Derman tükenince dert de tükendi,
Çıktım köy içini gezmiye,
Sokakları, çeşmeleri, kuyuları,
Cami önünde çocuklar
Vağul vuğul-vuğul vuğul
Minarede ezan var.

Parmak kadar boyun ile
Kasığa çektin kuşağı- aşağı aşağı.
Belden yukarı - öte öte;
Salma çakı, karga burun çarık ile
Dar sokaktan geçecen,
Kelek yüzlün dam başında,
Ayağını deck al,
Tetik ol şimdi:

Haydi bakam hélam kızı,
Baş'a hemen, gü üver.
Yüz paralık
Beş kuruşluk
Ha yeter halı hah,
Biraz daha...
Haydi davran
Dağdan öte - köyden öte
Bağlara dek - dağlara dek!
Yol gider iğri dolam dolam,
Üstünde insanlar upuzun u'am u'am
Bir çift bilezik bir tas
Dudakların oynak oynak.
Haydi çabuk geliver.

Sokağım, benim sokağım
Mahallem, benim mahalllem
Köyüm, benim köyüm
Yeeetmiyor dağ başında hürlüğüm.

Ne koşarsın diken boylum esmerim?
Yerli karpuzlara benzer,
Sandık kokar, hasır kokar şiirlerin,

Öte geçtim kahvelere
Kahveler insan dolu
Bir duman ki kapıda dağ gibi
Bir duman ki yusyuvarlak, göl gibi.
Geçemezsin kapıdan
Giremezsin içeri.
İnsanlar kuru kuru
İnsanlar sarı sarı
İnsanlar çalı çırpı..
Kaçın dostlar kaçın
Ben hiç böyle olmadım
Sararmadım solmadım.

Daha beri, daha beri
Bir ileri, bir geri
Kuyu, başı,çeşmeler;
Fadimeler, Esmeler....
Dastarlısı, dastarsızı
Ayakları yalın; ayakları nalınlı
Alımlı kızlar çalımlı kızlar,
Elleri taş gibi de boğum boğum
Yırtık göğüslü de yırtık dirsekli
Kirli baş'ı, pörsük saçlı çirkin kızlar
Acı kızlar şeker kızlar,
Kızlar.. kızlar ...kız'ar...

Uzun gitti bu yarenlik
Uzun olmaz bir tutmanın di'i böyle
Çağırırsa hanım abla
Neye varır sonu böyle?

«— Nerde keldin eşşek gözlü,
« — Tavı geçti tarlanın,
«— Güzlüklerin günü geçti,
«Durma - sorma,
«— Gevene git - geveleme!...
Yedigözüm gir içeri,
Yedi gözüm görme beni,
Sekiz gözüm beni görme!
İşte böyle kardeşş'er,
İki günüm ta'lı tuz'u
İki günüm güneş yüzlü
Sona kalan zehir zakkum
Vallah billâh«Ne haldesin?» diyenlere
«Sorman!» deyip geçiyorum.